

Boj z recesijo: javne pobude na področju zaposlovanja v državah članicah EU in na Norveškem

Povzetek

Uvod

Evropsko gospodarstvo se sooča z izzivom gospodarskega nazadovanja, ki pomeni v svetovnem merilu najglobljo in najbolj razširjeno recesijo po koncu druge svetovne vojne. Kot odgovor nanjo so Evropska unija in posamezne države članice uvedle in/ali sprejele različne javne instrumente za podporo gospodarstvu in trgu dela.

To poročilo, ki ga je pripravil Evropski center za spremljanje prestrukturiranja (ERM), podaja sistematičen pregled javnih pobud v aprilu in maju 2009, ki se izvajajo ali načrtujejo v državah članicah EU in na Norveškem kot odgovor na trenutno recesijo. Poročilo temelji na prispevkih mreže korespondentov centra in notranjih raziskavah. Upoštevani so samo tisti instrumenti, ki se osredotočajo na ohranjanje ali ustvarjanje delovnih mest in/ali na dohodkovno podporo delovni sili. Namen poročila ni podati izčrpnega seznama vseh pobud, ki se izvajajo, temveč poudariti različne pristope v državah članicah in na Norveškem.

Ozadje politike

Evropska komisija je novembra 2008 objavila svoj Evropski načrt za okrevanje gospodarstva, ki opredeljuje, kako „se lahko z odločnim in usklajenim ukrepanjem odzovemo na gospodarsko krizo“. Ob predložitvi načrta je predsednik Evropske komisije José Manuel Barroso zapisal, da ga veseli, da „nacionalne vlade pri reševanju svojih lastnih težav iščejo navdih v skupnih načelih, dogovorjenih za ukrepanje na evropski ravni“. Analiza ERM raziskuje širok razpon ukrepov, ki so jih sprejele države članice EU, ter skupne usmeritve, ki jih lahko zaznamo.

Večina držav članic je kot odgovor na trenutno recesijo sprejela obsežne „protikrizne pakete“, ki zajemajo različne instrumente in sredstva za reševanje gospodarskih,

finančnih, zaposlitvenih in socialnih težav, ki so posledica sedanjega položaja. Kljub temu se evropske države razlikujejo glede na vrsto pristopa, ki je sprejet v praksi za podporo podjetjem in posameznikom v času gospodarskega nazadovanja. Poudarek namenjajo različnim vrstam instrumentov in ciljnih skupin, prav tako so razlike pri oblikovanju ukrepov, ki se nanašajo na isto področje.

Podobno o med evropskimi državami razlike glede vključenosti socialnih partnerjev pri razvijanju in izvajanju protikriznih ukrepov glede na stopnjo in obseg njihovega sodelovanja pri oblikovanju politik, čeprav ima socialni dialog v času recesije splošno priznano vlogo pri zagotavljanju poštenih in skupnih ureditev.

Ključne ugotovitve

Instrumenti na področju zaposlovanja za reševanje recesije v državah članicah in na Norveškem ne pripomorejo le k preprečevanju množičnega odpuščanja, temveč tudi zmanjšujejo stroške podjetij pri odpuščanju, zaposlovanju ali ponovnem zaposlovanju. S tem hkrati blažijo vplive krize na trg dela in njene socialne vplive na delovno silo, omogočajo prilagoditve na ravni podjetij in vključujejo srednje- ali dolgoročni vidik, ki zajema vlaganje v človeški kapital in varstvo posebnega znanja podjetij.

Najbolj razširjene javne pobude lahko v grobem razvrstimo v tri skupine:

- ukrepi za ohranjanje delovnih mest s „preprečevalnim“ značajem, ki so namenjeni temu, da ljudje obdržijo zaposlitev, s tem da na primer podpirajo podjetja ali zagotavljajo dohodkovno podporo delavcem, ki so sprejeli nižje plačilo zaradi ohranitve delovnega mesta;

- ukrepi za ustvarjanje delovnih mest, ki temeljijo na instrumentih za pospeševanje prehoda od brezposelnosti k zaposlitvi – s poudarkom na posameznem iskalcu zaposlitve;
- pobude za finančno podporo posameznikov v primeru odpuščanja, ki spadajo v kategorijo dohodkovne podpore za brezposelne in tiste, ki niso vključeni na trg dela.

Primeri ukrepov za ohranjanje delovnih mest so podpora ob kratkoročnem delovnem razmerju ali začasnem čakanju na delo, pomoč pri aktivnostih usposabljanja osebja oziroma zmanjšanje ali odlog stroškov dela, ki ne spadajo v plačo. Ta kategorija vključuje tudi neposredno in posredno podporo podjetništvu. Več držav članic je sprejelo ali uvedlo pobude v primeru kratkoročnega delovnega razmerja ali začasnega čakanja na delo, po navadi z neko stopnjo vključenosti socialnih partnerjev. Večina instrumentov je uporabnih v vseh sektorjih gospodarske dejavnosti, pri čemer se nekatere določbe osredotočajo na občutljive panoge. Prav tako se razlikuje tip delavcev, ki so upravičeni do finančne podpore v primeru kratkoročnega delovnega razmerja, včasih so vključeni tudi zaposleni za določen ali skrajšan delovni čas. Denarna pomoč lahko prispeva k stroškom plač in/ali k socialni varnosti. Poleg drugih določb za poklicno usposabljanje nekatere države povezujejo ukrepe za poklicno usposabljanje s podporo za kratkoročno delovno razmerje, da bi s tem povečale zaposlitvene možnosti delavca. Vendar omenjeno usposabljanje verjetno traja le kratek čas, kar lahko pomeni omejeno učinkovitost. Poleg tega dodana vrednost vlaganja v razvoj znanja za delodajalca morda ni jasna, če se ne ve, kako dolgo, če sploh, bodo zaposleni še del njegove delovne sile.

Ukrepi za ustvarjanje delovnih mest zajemajo usklajevanje povpraševanja s ponudbo na trgu dela, spodbude podjetjem za dodatno zaposlovanje, poklicno usposabljanje, nepovratna sredstva za mobilnost in pomoč pri samozaposlovanju. Usklajevanje povpraševanja s ponudbo na trgu dela pomeni aktivno iskanje prostih delovnih mest in povezovanje teh mest z ustreznimi kandidati, pri čemer se iskalcem zaposlitve svetuje in pomaga pri

pripravi prijave za delovno mesto. Nekatere države poudarjajo individualizirano zagotavljanje storitev, ki je lahko ciljno usmerjeno na nekatere občutljive skupine ali sektorje. Med sedanjim „kreditnim krčem“ je finančna podpora v smislu zniževanja stroškov dela, ki ne spadajo v plačo, zagotavljanja subvencij za plače ali olajšanja dostopa do financ pomembna spodbuda pri ustvarjanju delovnih mest, samozaposlovanju ali zagonu podjetij.

Ukrepi za dohodkovno podporo se v glavnem nanašajo na spremembo predpisov v zvezi z nadomestili za brezposelnost, večinoma glede upravičenosti, zneska in trajanja upravičenosti. Nekatere vlade nudijo tudi pomoč pri odplačevanju hipotek.

Kazalniki politike

- Javna podpora pri ohranjanju in ustvarjanju delovnih mest mora biti neprekinjena, tudi ob izboljšanju gospodarskih kazalnikov.
- Pomembno je, da se pri ohranjanju in ustvarjanju delovnih mest poudarijo politike za spodbujanje rasti, kot so izobraževanje, raziskave in razvoj, inovacije, naložbe in dostop do financiranja.
- Prestrukturiranje bank mora potekati hitreje.
- Podpora zaposlovanju mora biti začasna, nanašati se mora na celotno gospodarstvo in se osredotočati na ohranjanje delovnih mest, ne pa na odpuščanje in preusposabljanje.
- Vlade morajo okrepiti ukrepe vzdrževanja dohodkov za brezposelne v obliki nadomestil za brezposelnost, socialne pomoči in pokojnin.
- Podpora velikim podjetjem v tradicionalnih panogah mora biti pogojena s prestrukturiranjem.
- Obsežni protikrizni paketi imajo prednost pred posamičnimi instrumenti, ki se osredotočajo zgolj na pospeševanje gospodarske rasti ali trga dela.
- Potrebna sta dobro sodelovanje med nacionalnimi interesnimi skupinami in usklajen pristop po vsej Evropi.

Dodatne informacije

Poročilo *Boj z recesijo: javne pobude na področju zaposlovanja v državah članicah EU* in na Norveškem je na voljo na naslovu www.eurofound.europa.eu/emcc/erm/studies/tn0907020s/index.htm.

Irene Mandl, uradnica za raziskave (z Lidio Salvatore)
 ima@eurofound.europa.eu